

Ta hem nyttan med fånggrödor:

Gräsfånggrödor minskar kväveförlusterna från åkrarna med omkring 50 procent. Odlingen av fånggrödor motverkar därtill erosionen av åkermark, förbättrar markstrukturen och ger ett bidrag till åkerns mullhalt. Dessa positiva effekter kan yttra sig i form av ökad skörd. Avgörande är fånggrödans bildning av växtbiomassa, framförallt i anslutningen till huvudgrödans skörd.

Vid ett åttaårigt försök i Pälkäne och Laukaa gav en på samma skifte återkommande insädd av rödklöver och ängssvingel i vårsäd från och med andra insåningsåret en genomsnittlig merskörd på 250 kg kärna per ha (skörden från vårsäd utan insädd av fånggröda var under denna tid 3.140 kg kärna per ha).

Då man efter sex år hade upphört med insädd av fånggröda erhöles sjunde året ännu en merskörd på 230 kg spannmål jämfört med den behandling där vårsäd under hela försöksperioden hade odlats utan fånggröda (Känkänen m.fl. 2001).

Vid försök i Jokioinen tenderade insädd av timotej, rödklöver eller vitklöver ge samma kärnskörd som odling av korn i renbestånd, medan insädd av italienskt rajgräs minskade kärnskördens med mer än tio procent (Känkänen & Eriksson 2007).

I sin avhandling slår Känkänen 2010 fast att insädd av baljväxter i stråsäd har en positiv effekt på skörden, och rekommenderar baljväxtgräsblandningar, till exempel rödklöver och timotej. Enligt Valkama m.fl. (2015) minskar en ren gräsfånggröda spannmålsskördens med tre procent. Baljväxtfånggrödor eller blandningar av gräs och baljväxter ökar däremot kärnskördens med sex procent. En ren baljväxtfånggröda minskar dock inte risken för utlakningen av kväve.

Defensiv eller offensiv?

Insädden av en fånggröda i en huvudgröda är ett vägspel: Det gäller att välja arter som inte konkurrerar med huvudgrödan under dess växttid. Däremot skall samma arter ha potential att inleda en kraftig biomassatillväxt i anslutning till att huvudgrödan har skördats.

Vid odlingen av tio olika fånggrödor på Västankvarn gård under odlingsåsongen 2017 visade sig en samodling av engelskt rajgräs och vitklöver uppfylla båda dessa målsättningar (se LF 04/2018).

Det går dock inte att slå fast vilken art eller artblandning som under

Blivande Skuffisagrologer studerar höstutvecklingen av fånggrödor inom ramen för kursen Växtnäringshushållning (Tavastäng, Västankvarn gård).

Ingen av de fånggrödor som testades på Tavastäng/Västankvarn gård nådde upp i kornets axnivå. Italienskt rajgräs (t.v.) och blandningen engelskt rajgräs/vitklöver (t.h.), 14.8.2017.

alla förhållanden skulle vara den absolut lämpligaste fånggrödan.

Som fånggröda lämpliga gräsarter

Italienskt rajgräs har en hög kväveupptagningsförmåga och inleder dessutom i anslutning till huvudgrödans skörd en mycket kraftigt tillväxt. Italienskt rajgräs växer dock redan i huvudgrödan så frodigt att det i vårsäd har visat sig föranleda skördenssättningar på 5-20 procent.

Italienskt rajgräs kan således

bara rekommenderas om dess konkurrenskraft antingen matchas av en konkurrensstark gröda, eller om den sås in efter att grödan redan kommit upp.

För insädd i höstsäd på våren har italienskt rajgräs således visat sig fungera bra. Italienskt rajgräs har en viss benägenhet att skjuta enstaka strån under insåningsåret, vilket ökar risken för att det skall etablera sig som ett ogräs.

Bland de fleråriga gräsen anser Känkänen & Eriksson (2007) timotej

vara den mest tillförlitliga arten. Timotej uppges växa bättre än ängssvingel. Timotej konkurrerar ändå inte med grödan och har en höstori-enterad tillväxtrytm.

Höstitillväxten ovan jord utgör visserligen bara hälften till en tredjedel av den biomassa som italienskt rajgräs producerar. Däremot tillväxer timotej på våren bättre än italienskt rajgräs, vilket gör den lämpad i fall då fånggrödan bryts först på våren.

Engelskt rajgräs är den främsta fånggrödan i Sverige där den används